

Op de Hoogte

Jaargang 27 nr. 3, augustus 2021

Op de Hoogte

IVN Walcheren - Jaargang 27 nr. 3, augustus 2021

Redactioneel

Ik wil jullie graag wat vertellen over mijn eerste bezoek aan Oranjezon. So-wieso had ik dat veel eerder al moeten doen, maar dan had ik wellicht niet het volgende meegemaakt. Ik liep daar vrolijk tussen de boompjes met een vriendin, terwijl ik voor m'n voeten kijk opdat ik niet per ongeluk minipadden vertrap. We zijn lekker aan het kletsen en opeens horen we een geluid alsof een goochelaar twee stapeltjes kaarten in één schudt. Het komt van de grond.. Het is een lopende bonbon! Wacht, nee, de bonbon heeft vleugels. Het is een gigantische kever!

De arme stakker probeerde weg te vliegen, maar hij werd achterna gezeten door mieren. De mieren vonden trouwens dat het gehele Oranjezon-gebied hun territorium was. We keken eerst of de gigant -- laten we hem Jebediah noemen -- zelf de pietluttige mieren van zich af kon slaan. Maar na enkele vruchteloze pogingen om weg te vliegen en de blik in de ogen van de meedogenloze mieren, besloten we te helpen. Ik liet Jebediah op m'n hand lopen en zag toen dat de slechterik van het stuk nog vast zat met z'n kaken aan de achterpoot van onze held.

Zo geïntimideerd dat ik was door de woeste kaken van Marinus de mier, zo sterk had Jebediah zich herpakt en vloog krachtig naar de bloemetjesjurk van de vriendin. Zo krachtig dat Marinus de grip op de achterpoot verloor en enkele centimeters lager op het been landde. Met een snoekduik dook ik achter ze aan, en petste Marinus de vergetelheid in (oftewel het gras). Jebediah was verlost van de tirannie van de mieren. Je zag meteen z'n antennes weer intrekken en lekker bijkomen. We hebben hem maar in een dichtbijzijnde boom gezet. Jebediah bleek achteraf een jultever te zijn van misschien wel iets van 5cm! Heel leuk om te zien!

Voor jullie ligt weer een nieuw nummer om ontdekt te worden. Loop mee met Ger, doe mee met Jack, fladder samen met Irene, maar geniet vooral van de ontdekkingstocht. Wie weet welke pareltjes je nog meer vindt!

Namens de redactie,
Arjen Faasse

Bij de voorpagina

Deze keer is de foto op de voorpagina gemaakt door Johan Antheunisse. Na een prachtige wandeling langs de Westkapelse zeedijk was hij zo verliefd geworden op de klapproos dat hij er een mooi artikel over heeft geschreven. Niet over de mooie rode bloemen, maar over de zaaddoosjes!

Aan deze uitgave werkten mee:

Arjen Hartog	Ger Ruijg	Heleen Mols
Henk Sijsenaar	Ineke Thasing	Irene Maréchal
Jack Molkenboer	Jeike Lammers	Johan Antheunisse
	Onze bezorgers	

Colofon

Op de Hoogte Augustus 2021 is een uitgave van IVN Walcheren* voor leden en relaties. Oplage ca.190 exemplaren. Op verzoek ook digitaal.

Redactie: Angelique de Cock en Arjen Faasse, e-mail: opdehoogte-walcheren@ivn.nl.

Distributie: Wim van Strien; e-mail: wvmstrijs@zeelandnet.nl

Geen Op de Hoogte ontvangen?

Mail dan even naar opdehoogte-walcheren@ivn.nl.

Het volgende nummer komt uit rond 25 november 2021; kopij aanleveren vóór 11 november 2021.

~~~

*IVN Walcheren is een afdeling van IVN (Instituut voor natuur-educatie en duurzaamheid), actief in voorlichting en educatie op natuur- en milieugebied en heeft (huisgenoot-)leden; contributie € 24 resp. € 12 per jaar. Voor hen zijn activiteiten gratis of tegen gereduceerd tarief.

Ledenadministratie: Jaap van Klinken, penningmeester; zie voor adresgegevens "Bestuur & Werkgroepen". Contributiebetaling vindt plaats via incasso of betaling a.d. hand van een factuur op bankrekening NL02ABNA0213302942 van IVN.

~~~

*Website www.ivn.nl/walcheren; IG: IVN_Walcheren; Facebook: <https://www.facebook.com/ivn.walcheren/>

~~~

Druk: Editoo Arnhem

Bestuur en werkgroepen

Dagelijks Bestuur:

Voorzitter: Len Kapteijn-Snijders; tel. 06-200 95 054,
e-mail: nlkapteijn@zeelandnet.nl.

Secretaris: Carlien Nijdam

e-mail: secretariaat@ivnwalcheren.nl.

Penningmeester: Jaap van Klinken; tel. 0118 591941,

e-mail: penning@ivnwalcheren.nl.

Algemeen bestuur:

(naast het Dagelijks Bestuur)

Janneke van Ouwerkerk-Gideonse;

e-mail: jlvnouwerkerk@zeelandnet.nl.

Heleen Mols, e-mail: activiteiten@ivnwalcheren.nl.

Arjen Faasse, e-mail: a.faasse@live.com

Werkgroepen:

Natuurpaden: coörd. Johan Antheunisse; tel. 0118 628814;
e-mail: miljubo@zeelandnet.nl.

Excursies: alg. coörd.: Heleen Mols;

e-mail: activiteiten@ivnwalcheren.nl.

Cursussen: coörd. Janneke van Ouwerkerk-Gideonse;
e-mail: zie hiervoor.

Duurzaamheid: Jack Molkenboer;

e-mail: JackMolkenboer@hotmail.com.

Communicatie:

- - **Kwartaalblad voor leden en relaties Op de Hoogte:**

e-mail: opdehoogte-walcheren@ivn.nl

Angelique de Cock en Arjen Faasse.

- - **Website:** Joop Weijland, e-mail:

communicatie@ivnwalcheren.nl.

- - **Instagram en Facebook:** Ineke de Jong-Schrier;

@IVN_Walcheren;

e-mail: communicatie@ivnwalcheren.nl.

- - **Public relations:** Linda Pieterse-Van den Berg,

e-mail: communicatie@ivnwalcheren.nl.

Even een update over de excursies/activiteiten

Heleen Mols

Sinds eind juni zijn de excursies weer gestart en hebben de gidsen al weer enthousiaste en geïnteresseerde deelnemers mogen rondleiden in Ter Hooge, het Nollebos, Park Toorenvliedt en langs de mooie monumentale bomen in Middelburg. De excursies vinden nog steeds plaats via aanmelding op activiteiten@ivnwalcheren.nl en het maximum aantal deelnemers is 12.

Ook voor het najaar staat er, naast de reguliere excursies, nog een aantal andere leuke activiteiten op de planning zoals een fietsexcursie, schone rivieren expeditie en een paddenstoelenexcursie. Houdt voor alle activiteiten de agenda en de website in de gaten.

Ook vragen we in deze op de Hoogte aandacht voor de bodemdierendagen eind september/ begin oktober. Hier kunt u individueel aan meedoen, maar we zouden het leuk vinden om volgend jaar rondom dit thema een activiteit te organiseren. Mocht er iemand zijn die het leuk vindt om hieraan mee te werken of zijn/haar kennis hierover te delen, laat het ons weten door een mailtje te sturen aan: activiteiten@ivnwalcheren.nl.

Verder wil ik als coördinator nog even de aandacht vragen voor de excursies op aanvraag. Op de website staat een aantal rondleidingen die het IVN Walcheren op aanvraag verzorgt. Als de aanvraag binnenkomt, zoekt de coördinator een gids die de betreffende rondleiding kan en wil doen. De aanvrager krijgt vervolgens een bevestiging met alle gegevens en een verzoek om de betaling vooraf over te maken op de rekening van het IVN. Hiermee wordt de gids ontlast van de financiële afhandeling voorafgaand aan de excursie; voor de meeste gidsen niet het leukste onderdeel van een rondleiding.

Een excursie op aanvraag kost altijd 40 euro, ongeacht de grootte van de groep, tot een maximum van 25 deelnemers. De prijs voor een aanvraag gedaan door scholen voor educatieve doeleinden is 25 euro.

Mocht een aanvraag rechtstreeks bij een gids gedaan worden, dan is het verzoek om de ze met de gegevens door te sturen naar de coördinator, zodat de eerder genoemde bevestiging in orde gemaakt kan worden.

De afgelopen maanden heb ik al veel gidsen gesproken en ook meegelopen met de rondleidingen. Ik ben heel enthousiast over wat we als afdeling allemaal doen: van excursies tot cursussen en de gidsenopleiding. Hopelijk kunnen we elkaar binnenkort ook weer eens als groep ontmoeten. Maar mochten er in de tussentijd vragen of ideeën zijn, dan hoor ik het graag.

Activiteitenoverzicht

Schone Rivieren Expeditie langs de Westerschelde bij Fort Rammekens

Aan de oever van de Westerschelde, op een plek waar de natuur, industrie en geschiedenis samenkomen, organiseert het IVN Walcheren op zaterdag 25 juli een "Schone Rivieren Expeditie". Aan de hand van allerlei natuurlijke en niet-natuurlijke aanspoelsels en vondsten nemen we een kijkje in de dynamische wereld van deze rivier. De gids neemt je mee in de historie van de Westerschelde, haar natuurlijk omgeving, maar ook de (plastic) vervuiling zal zeker aan bod komen. Er zullen materialen beschikbaar zijn om de vondsten beter te bekijken en in geval van afval ook op te ruimen.

Wandelingen in Ter Hooge

Het kasteel dateert van 1755 en is gebouwd op de fundamenten van het kasteel dat daar al in de 15de eeuw is gebouwd. Het is een gevarieerd gebied dat rond het begin van de 19de eeuw in de Engelse landschapsstijl is aangelegd. Een aantal jaren geleden is het gebied uitgebreid met schrale weiljes afgezet met o.a. Zeeuwse hagen.

Elke maand is er een ander thema. De komende wandelingen zijn voorlopig gepland op de volgende data. Kijk altijd voor de laatste info op de website of facebook:

Zaterdag 11 september 10.00 uur: "Nazomerlicht"

Nog even genieten van de nabloeï van sommige bomen en planten. Ook deze fase kent mooie taferelen. Vlinders op zoek naar nectar. De struiken van de Zeeuwse haag (o.a. meidoorn, Gelderse roos, braam) zitten al vol met bessen. Het zachte nazomerlicht zet het bos in een mooie gloed. Als je heel rustig en voorzichtig bent is er misschien een ree te zien. In deze periode zijn ze bronstig en dat maakt ze iets minder schuw dan anders.

Zaterdag 23 oktober 10.00 uur: "Herfstkleuren"

De dagen worden korter. De zon krijgt steeds minder uren van de dag en en schijnt zwakker. Het bos maakt zich op voor de winter. De bladeren van de bomen verliezen hun groene kleurstof en de rode en gele kleuren die overblijven zetten het bos in een mooie gloed. Paddenstoelen verschijnen en als het meezit zien we, zoals vaker in dit parkbos, een heuse heksenkring. Wel eens geprobeerd een dwarrelend blaadje dat loskomt van de boom te vangen? Het brengt geluk!

Start om 10.30 uur vanaf de parkeerplaats aan de dijk voorbij Fort Rammekens; duur ongeveer 1,5 tot 2 uur. Laarzen of stevige schoenen en een verrekijker is aan te raden. Deze excursie is ook heel geschikt voor kinderen.

Graag vooraf gepast betalen aan de gids: volwassenen 3 euro, kinderen van 6 t/m 12 jaar 1,50, IVN-leden en kinderen tot 6 jaar gratis. Aanmelden voor de excursie is noodzakelijk uiterlijk 24 september op: activiteiten@ivn-walcheren.nl. Er kunnen maximaal 15 deelnemers mee.

Activiteiten - actuele info online

We zijn uiteraard zeer blij dat er de laatste tijd weer versoepelingen in werking zijn gegaan. We kunnen eindelijk weer activiteiten gaan organiseren. Dat zal in het begin op zeer kleine schaal zijn. De onzekerheid over wat voor maatregelen wanneer in het jaar zullen zijn, blijft natuurlijk. Daarom willen we je toch graag verwijzen naar de website www.ivnwalcheren.nl en de facebook-pagina voor de actuele informatie over de activiteiten.

De groepsgroottes zijn ook zeer beperkt, dus wees er snel bij als je graag mee wilt met de excursies!

Het vertrek is vanaf de parkeerplaats aan de Breeweg tegenover kaasboerderij "Pitteperk".

Deelnemen kost volwassenen € 3,00; kinderen tot 12 jaar € 1,50. Voor kinderen onder de 6 jaar en voor leden van IVN Walcheren is deelname gratis. Graag gepast contant betalen. Voorafaanmelden bij activiteiten@zeelandnet.nl. Het maximum aantal deelnemers is 12. Zie onze website: www.ivnwalcheren.nl voor de laatste informatie.

Paddenstoelenexcursie in de Manteling

De wereld van de paddenstoelen is veel rijker dan alleen de legendarische van kabouter Spillebeen. Ze zijn er in allerlei soorten en maten. Op 9 oktober zal de paddenstoelenexpert Henk Remijn weer een rondleiding door de Manteling geven. Wellicht komt u wel blotebilletjeszwam, ookwel gewone boomwrat, tegen! Als u ze tegenkomt, zult u de vreemde namen beter begrijpen.

De excursie begint om 14 uur. Het verzamelpunt is voor de ingang van Terra Maris.

Deelnemen kost volwassenen € 3,00; kinderen tot 12 jaar € 1,50. Voor kinderen onder de 6 jaar en voor leden van IVN Walcheren is deelname gratis. Graag gepast contant betalen.

Voorafaanmelden bij activiteiten@zeelandnet.nl. Het maximum aantal deelnemers is 15. Zie onze website: www.ivn.nl/walcheren voor de laatste informatie.

Andere activiteiten in het kort

In het onderstaande overzicht willen we aandacht geven aan de andere natuuractiviteiten in de buurt. Kijk voor meer en de laatste informatie op de website van de desbetreffende organisatie.

KNNV Walcheren: Strandwacht Neeltje Jans

Informatie:

Elly Jacobusse 06 29 83 58 16, of mailen naar strandwagneeltjans@hotmail.com

9 en 25 september, 8 en 23 oktober, 8 en 25 november

Het Zeeuws Landschap

Informatie: <https://www.hetzeeuwselandschap.nl/>

Wandeling Oranjezon: 31-8 / 2-09 / 7-09

Afval ruimen voor een natuurlijker strand: Oranjezon

8-09 / 22-09 / 13 - 10 / 17-11

Paddenstoelen in Oranjezon: 12-10 / 19-10

Natuurwerkdag: 5-11 / 6-11

Nationaal Park Oosterschelde

Informatie: <https://www.np-oosterschelde.nl/>

Sleepnetvissen op Neeltje Jans: 30 - 08

Oosterscheldeweek 4 t/m 11 - 09

Strandjutten op Neeltje Jans: 10 - 09

Ontdekkingsduintocht Neeltje Jans: 11 - 09

Vertel het IVN-verhaal

Al onze medewerkers en vrijwilligers werken samen aan de missie van IVN. Sinds 1 april 2021 zijn we ook juridisch gezien weer één vereniging. Deze samensmelting en de wens om ons gezamenlijke verhaal nog sterker naar buiten te brengen, hebben we het afgelopen jaar doorvertaald naar een nieuw merkverhaal. Wie zijn we als één IVN? Waar staan we voor? Wat is het eenduidige, onderscheidende verhaal van IVN? En welke waarden komen in al onze verhalen terug? Hier dachten verschillende IVN'ers en een merkadviesbureau over mee. In deze sessie nemen we je graag mee in het nieuwe eenduidige merkverhaal van IVN in lijn met de nieuwe meerjarenvisie.

Praktische informatie:

Voor wie: alle IVN'ers, zowel beroepskrachten als leden

Wanneer: 21 september van 20:00–21:00 en van

14:00–15:00 (kies zelf welke sessie jou het beste uitkomt)

Kijk op ivnwalcheren.nl voor de links naar de zoom-sessies.

Stadsplanten van Middelburg

Ger Ruijg neemt ons mee verderop in het blad in Vlissingen. Maar Christien Labruyère houdt op 18 september een excursie door de binnenstad van Middelburg. Laat je verrassen door de mooie en bijzondere planten waar je wellicht normaliter voorbij loopt zonder het in de gaten te hebben.

Op zaterdag 18 september om 14 uur zal de excursie starten vanaf de Spijkerbrug/Rouaanse kaai. Het maximum aantal deelnemers is 12. Je kunt je opgeven via webmaster@walcheren.knnv.nl of 0118-633931. De dan geldende Corona maatregelen worden in acht genomen. De excursie staat open voor leden van de KNNV en IVN.

Ontdek de Walcherse natuur op de fiets

Op 18 september is er weer sinds lange tijd een fietsexcursie. Een tocht van ongeveer 40 km over Walcheren waarbij natuur en historie elkaar ontmoeten. Via pittoreske plaatsjes, oude zeearmen en mooie gebiedjes. Omdat we niet weten hoe de Covid-19 maatregelen zich ontwikkelen verzoeken we eigen versnaperingen mee te nemen.

De vertreklocatie en tijd zullen later op de website en Facebook worden aangevuld.

Deelnemen kost volwassenen € 3,00; kinderen tot 12 jaar € 1,50. Voor kinderen onder de 6 jaar en voor leden van IVN Walcheren is deelname gratis. Graag gepast contant betalen.

Voorafaanmelden bij activiteiten@zeelandnet.nl. Het maximum aantal deelnemers is 12. Zie onze website: www.ivn.nl/walcheren voor de laatste informatie.

Online klimaatcursus in het najaar

In het begin van 2022 willen we een normale, fysieke klimaatcursus geven, maar voor wie niet kan wachten begint er in september een online versie!

In deze nieuwe online klimaatcursus plaatsen we klimaatverandering in een breed perspectief en leggen we verbanden tussen klimaat, natuur en duurzaamheid. We gaan in op de huidige stand van zaken rondom klimaatverandering en kijken naar de wisselwerking tussen menselijk handelen en deze veranderingen. Naast informeren heeft deze cursus ook het doel om mensen handvatten te bieden om zelf in actie te komen. Met kennis over je ecologische voetafdruk, klimaatcommunicatie en klimaatrechtvaardigheid ga je zelf aan de slag met een actieplan. Aan het eind van de cursus heb je een stevige dosis kennis, inspiratie en vaardigheden om een positieve, duurzame impact te hebben op jouw omgeving.

In het najaar organiseren we de online cursus van acht bijeenkomsten nog twee keer.

woensdag 22 september tot en met 10 november

donderdag 23 september tot en met 11 november

De lessen vinden 's avonds plaats van 19 – 21 uur via Zoom.

Deelname aan de cursus kost €50 voor IVN-leden en €75 voor niet IVN-leden.

Voor meer informatie check:

<https://www.ivn.nl/klimaateducatie-met-impact/online-cursus>

Natuurgidsenopleiding

2022-2023 IVN Walcheren

De opleiding duurt 1½ jaar en houdt het volgende in:

- Tweemaal per maand, lesavond op donderdag van 19.30 tot 22.00 uur;
- Gemiddeld tweemaal per maand, op een dagdeel van een zaterdag, een excursie naar een natuurgebied;
- Werkweekend bij Kanao. Locatie "Haven de Piet", tussen Wolphaartsdijk en Arnemuiden.

De lessen gaan over bomen, planten, vogels, vlinders, paddenstoelen en hun biotopen. Ook wordt er aandacht besteed aan bodem, kringlopen in de natuur en het ontstaan van Walcheren. Uiteraard komen gidsvaardigheden ook aan bod.

Gedurende de cursus wordt veel zelfwerkzaamheid gevraagd en enkele uren per week zelfstudie. Digitale vaardigheid en beschikking over digitale middelen is noodzakelijk.

Deelnemers, die de opleiding met goed gevolg doorlopen, ontvangen het landelijk erkende diploma IVN Natuurgids. De theorielessen worden gehouden in de Vrije school Middelburg, Willem Arondeusstraat 59, 4333 DD Middelburg.

De kosten van de opleiding, vooraf te voldoen, bedragen € 325.-, dit is inclusief de kosten van het werkweekend en het lidmaatschap van het IVN voor 2022. Kosten vervoer naar excursiegebieden en weekend zijn voor eigen rekening. Maximale deelname 20 personen.

Waarom kan deze cursus leiden?

- Daadwerkelijk natuurgids worden;
- een groep mensen rondleiden in een gebied en hen 'alles' vertellen over de natuur aldaar;
- Meehelpen met (school)-natuurouder- cursussen;
- Meewerken aan de slootjesdagen voor kinderen;
- Het vervullen van een bestuursfunctie binnen een IVN-afdeling.

Wat is IVN?

IVN - Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid - is een landelijke organisatie die mensen op lokaal niveau bij natuur, landschap en duurzaamheid betreft. Bij het IVN ontdek je hoe leuk, leerzaam, gezond en belangrijk de natuur is. Jaarlijks organiseert IVN duizenden natuuractiviteiten in heel Nederland. Onze ruim 26.000 leden zijn verspreid over 160 afdelingen in heel Nederland. Met de laagdrempelige en educatieve activiteiten die zij organiseren, maakt jaarlijks een groot aantal mensen kennis met de natuur. Excursies, cursussen, wandel- en fietstochten, lezingen of activiteiten speciaal voor kinderen: IVN laat jong en oud de natuur van dichtbij beleven. Dit versterkt hun band met de natuur en maakt bewust van het belang van duurzaam handelen.

De afdeling IVN Walcheren is opgericht in 1995. Het aantal leden en donateurs bedraagt ongeveer 200. Belangrijkste activiteiten zijn de Gidsenopleiding, publieksexcursies en de organisatie van cursussen.

Voor meer informatie: www.ivnwalcheren.nl

Informatieavonden

Op woensdag **13 oktober** en op donderdag **4 november 2021** is er een informatieavond voor zowel belangstellenden als voor mensen die zich reeds hebben aangemeld.

Aanvang: 19.30 uur

Vrije school Middelburg, Willem Arondeusstraat 59, 4333 DD Middelburg.

Wie verhinderd is en toch meer informatie wenst, kan contact opnemen met de organisatoren via onderstaand mailadres.

Informatie en opgave via:
gidsenopleiding@ivnwalcheren.nl

Duurzaamheid

Groene linten

Jack Molkenboer

Het maaibeheer van onze bermen, is al eerder in mijn stukjes over duurzaamheid ter sprake gekomen. Voor het eerst heb ik de indruk dat de aandacht voor insecten en biodiversiteit resulteert in een gewijzigde houding. Een meer insecten-, plant- en kruidenvriendelijke aanpak. Op verschillende plekken in de publieke ruimte en vooral in bermen leidt dit tot een gewijzigd maaibeleid. Een eerste stap. Het is dus niet zo maar genoeg. Het kan en moet nog veel beter. Het totale oppervlak aan bermen en dijkhellingen in Zeeland is enorm. En juist hier liggen grote mogelijkheden om te komen tot een milieuvriendelijk beheer. Hoe makkelijk is het eigenlijk om deze terreinen op een duurzame manier te bewerken en om te toveren tot een insecten walhalla? Ecologisch bermbeheer staat nog in de kinderschoenen, maar het begin is er en dat is goed nieuws.

In een rapport van de Zeeuwse provincie ben ik gaan speuren naar, zoals dat wordt aangegeven, ecologisch beheerde bermen. Als voorbeeld geef ik de noordzijde van de N662 op Walcheren vlakbij Ritthem. Hier zijn indertijd aan de noordzijde wilgen en iepen geplant. Ter plaatse heb je bermen van 5 tot 10 meter breed. Deze bermen worden dus ecologisch beheerd. Verderop is dat niet het geval. Waarom dit dan weer niet, is mij onduidelijk. Wellicht heeft het met allerlei contracten met aannemers te maken die nodig zijn om het maaibeleid uit te voeren. Verschillen tussen de wel en niet ecologisch beheerde bermen zijn goed waarneembaar. Op de net gemaaide plekken zie je geen enkel bloempje. Op de niet gemaaide stukken staan naast het vele gras en riet, kruiden zoals vooral wilde peen, gewone berenklauw, vogelwikke, wilde cichorei, kaardenbol met aardhommel, wilgenroosje, speerdistel, kruipende boterbloem, klaversoorten, haagwinde en Jacobskruiskruid. Wat opviel was dat ik geen fluitenkruid (toeterloof) braam en brandnetels aantrof. Jammer genoeg ook geen bijzondere soorten. Wel zie je dat de bloemen een pleisterplaats zijn voor verschillende insecten. Op de gewone berenklauw zag ik een bepaald soort kever. Bleek het de kleine rode weekschild te zijn. (zie foto). Inheemse insecten hebben nu eenmaal baat bij inheemse plantensoorten.

De standaard manier van maaien is vooral het klepelen van de vegetatie. Met als nadeel dat de grond eigenlijk bemest wordt. De vegetatie blijft na het klepelen, verhakselen dus ter plaatse liggen. Wat de verschraling teniet doet en waarmee de biodiversiteit niet echt geholpen is. Bij ecologisch bermbeheer wordt de vegetatie doorgaans éénmaal gemaaid en tevens verwijderd. Het maaisel is wellicht te gebruiken als biobrandstof. Natuurmonumenten gebruikt het gemaaide riet soms als biobrandstof. Het

voordeel van minder maaien ligt ook in het mindere gebruik van fossiele brandstof. De grote maaimachines verbruiken daar genoeg van. Het verwijderen van het maaisel heeft natuurlijk ook zijn prijs. Een voordeel van het latere maaien is dat er minder verstoring tijdens het broedseizoen plaatsvindt. Ik vind het altijd jammer dat reeds eind juni soms rietvegetaties worden verwijderd. Met eventuele gevolgen voor de kleine karekiet die gelukkig lekker vaak te horen is in het Zeeuwse riet. Het uitgestelde maaien zorgt er ook voor dat de zaadvorming zijn plaatselijke nut heeft.

Wat betreft de gehoorde bezwaren tegen ecologisch bermbeheer wordt er door sommige landeigenaren geageerd tegen de verspreiding van bepaalde soorten zoals speerdistel en Jacobskruiskruid. Deze laatste is een voor paarden en ook koeien giftige soort. Voor vele insecten is dit juist een favoriete soort. De vlinderstichting is juist erg blij met deze plant. Maar liefst 150 soorten insecten maken gebruik van de vele nectar en stuifmeel die het kruiskruid rijk is. Ik weet dat paarden een verse plant niet zullen eten. Maar in een gedroogde vorm tussen het hooi is het kruid voor het paard niet te onderscheiden en dus een gevaar. Een takje niet maar kilo's wel degelijk. Dat is dus oppassen. Op bepaalde plaatsen denk ik dat je moeten ingrijpen. Maar niet met de gifspuit. Een voor paarden en koeien giftige plant bestrijden juist met de gifspuit is een verkeerde keuze en mag ik toch hopen inmiddels een achterhaalde. Laat het eerder maaien zijn. Jacobskruiskruid doet het vooral goed op kalere stukken wei. Dat is voor landeigenaren te voorkomen. Een dicht begroeide wei is vaak een goede remedie.

Wat we hier zien, hoe te handelen bij een bepaalde soort, is een botsing tussen twee verschillende manieren van natuurbeheer. Een regulier en een meer ecologisch maaibeheer. Dit soort confrontaties zullen veel vaker voorkomen nu we naar een gewijzigde kijk op natuur zullen groeien. Het kan er ook toe leiden dat we zelf onze standpunten uiteindelijk zullen wijzigen.

Klimaatrapport Verenigde Naties

Arjen Faasse

Onlangs is het zesde rapport verschenen van het klimaatpanel van de Verenigde Naties, de IPCC. Waarin wederom wordt bevestigd dat de mens bijdraagt aan de opwarming van de aarde met alle gevolgen vandien. De conclusies zijn niet nieuw. Er komen meer extremen in het weer door de klimaatveranderingen, vaker extreme regen, vaker droogtes, etc. We hebben in de afgelopen zomers al aan mogen proeven aan de droogtes. En in Limburg weten ze alles van heftige regenval. In de politieke wereld zijn er dan ook verschillende keren gesproken dat er werk van gemaakt moet worden.

Het is natuurlijk de vraag wat er dan uiteindelijk daadwerkelijk gedaan wordt door de politieke top over de wereld. Want praten kunnen we allemaal. Hopelijk draagt dit rapport bij aan de daadkracht achter de uitspraken!

Kijk voor het hele rapport (in het Engels) op www.ipcc.ch. Op NOS.nl kun je zoeken op IPCC voor een samenvatting met enkele grafieken.

Meerbomen.nu

Arjen Faasse

Vorig jaar heeft Urgenda stichting MEERGroen en Caring Farmers geholpen met het plan om zaailingen van bomen een nieuwe plek te geven in plaats van te versnipperen. Dat resulteerde in 500.000 bomen en struiken die een nieuw plekje kregen waarvan 80% is aangeslagen!

Dit jaar wilden ze met de geleerde lessen en de grotere naamsbekendheid de lat nog hoger leggen. En dat is gelukt: binnen 4 dagen zijn 1 miljoen bomen aangevraagd!

Nu is het tijd voor stap 2: het oogsten en planten! Wil je hiermee helpen? Ga dan naar meerbomen.nu en geef je op als vrijwilliger. Hier vind je nog meer informatie over de actie. In september volgt er meer informatie voor degenen die zich hebben opgegeven.

Ik ga me in ieder geval inschrijven als vrijwilliger. Ik ben erg benieuwd hoe het georganiseerd wordt en ik help dit coole initiatief met plezier door een dagje te gaan spitten!

Slanke Aardster: nieuw voor Zeeland

Henk Remijn

Op 23 oktober 2020 werd door Marcel Klootwijk op waarneming.nl een gekraagde aardster gemeld. De validator van waarneming.nl corrigeerde de waarneming naar slanke aardster. Een slanke aardster, op Walcheren? Voor Zeeland was die tot nu toe nog nooit gemeld. Dat vroeg om een kritische blik. Ik ken de slanke aardster ook niet en vermoedde verwarring met de gekraagde aardster. Ik stuurde de foto's van Marcel naar Leo Jalink, de specialist in Nederland op het gebied van aardsterren en stuifzwammen. Die meldde al ras dat de determinatie als slanke aardster correct was.

Op waarneming.nl was de waarneming door Marcel verwaagd. Ik zag dus niet waar hij de slanke aardster had gevonden. Nu heb ik het genoeg validator voor paddenstoelen bij de verspreidingsatlas te zijn. Daar zag ik dat de slanke aardster aan de oostkant van de Manteling was gevonden. Ik nam contact op met Marcel. Hij had er nadien geen exemplaren meer gevonden. Ik was toch uitermate nieuwsgierig naar de aardsterren en ging op onderzoek.

Het was inmiddels al eind december. De aardsterren werden al snel terug gevonden. Het waren allemaal verse exemplaren. Bij elkaar zo'n 30 stuks. Dat was een mooie vondst.

Slanke aardster

En inderdaad slanke aardsterren, geen verwisseling mogelijk met gekraagde aardster. De "tulpenbollen" zijn zonder aangegroeide aarde en hebben een bleek vlekkelig patroon. Bij de gekraagde zit er meestal nog aarde aan de onderkant vastgegroeid en hebben de slippen aan de onderkant een donkerbruin patroon. Enkele exemplaren zijn verzameld en gedroogd. Te zijner tijd zullen deze bij Naturalis worden ondergebracht in het Nationaal Herbarium. Uitermate tevreden vervolgen we ons rondje door het bos. Wat schets mijn verbazing als we na verloop van tijd, we zijn dan ongeveer een 1 km verder, Willy [mijn vrouw] zegt; ik heb hier ook aardsterren die lijken wel op de aardsterren die we net vonden. En jawel een 2e vindplaats van de slanke aardster is een feit.

Fototip: Compositie

Arjen Hartog

Deze keer wil ik het hebben met jullie over compositie. Volgens de definitie is dat “het ordenen van beeldelementen volgens een vooraf bepaalde strategie. De uiteindelijke compositie van je foto’s wordt door meer aspecten beïnvloed dan je misschien denkt. Kortom, het creëren van ordening in de chaos. In dit artikel drie manieren om je compositie, en zo je foto, mooier te maken.

Een eerste hulpmiddel dat je kan toepassen in de fotografie, is de Regel van Derden. Deze manier van fotograferen komt uit de kunstwereld en is afgeleid van de Gulden Snede. En komt neer op het zetten van twee horizontale en verticale lijn in je beeld, zodanig dat je afbeelding in negen gelijke vlakken wordt verdeeld. Alles wat belangrijk is in de foto moet op deze lijnen komen te staan. Zoal de horizon die dan op een derde van boven of van onderen komt te staan. En niet in het midden. Of een bloem die je in verticale richting (portretstand) fotografeert komt een derde van links of een derde van rechts te staan.

Een tweede hulpmiddel is het kaderen. Hiermee bepaal je eigenlijk een soort lijst om je foto (of gedeelte van het beeld) heen. In de natuurfotografie kan dit heel makkelijk door natuurlijke elementen te gebruiken. Wanneer je een mooi meertje wilt fotograferen bij opkomende zon, kan je gebruik maken van een boom met horizontale tak die gedeeltelijk aan de zijkant en bovenkant van je beeld mee fotografeert. Zo krijg je een natuurlijke lijst om je foto en het geeft ook nog eens de grootte van het meer weer. Dit omdat mensen een idee hebben van hoe groot een boom is en dit als referentie gebruiken.

Tot slot het derde hulpmiddel is standpunt. De meeste mensen fotograferen tegenwoordig met hun mobiel alles wat ze tegenkomen. Als een zonsondergang of een bloem zien, komt het mobieltje uit hun zak en klik. Het staat er op. Maar wanneer je even de tijd neemt om er een mooi geheel van te maken wordt de foto zoveel mooier. Door je bewust te zijn van het standpunt jij als fotograaf in neemt komt alles beter tot zijn recht. Een stapje op zij doen om nog even dat paalhoofd mee te fotograferen bij die zonsondergang. Of even door je knieën gaan bij die mooie bloem en hem zo van beneden naar boven (we noemen dat kikkerperspectief) op de foto te zetten.

Maar ja de allermooiste, of beter gezegd de opvallendste foto’s, zijn de opnamen die weer afwijken van gangbare regels.

Dus wees creatief met je plaatjes schieten,
Arjen Hartog.
www.arjenhartog.nl

Stadsflora in Vlissingen

Ger Ruijg

Als ik wandelde in de duinen, strand of Nollebos lette ik altijd op wat er alzo bloeide , groeide of vloog. Maar als ik in Vlissingen liep, keek ik nooit wat er groeide tussen de straatstenen, tegen de huizen enz. Ja, paardenbloemen, grassen en andere “vuulte”.

Maar sinds ik in het bezit ben van het boek 'Stadsflora van de Lage Landen' is dat veranderd en keek ik met andere ogen naar wat er alzo in Vlissingen tussen de straatstenen groeide.

Slaapkamergeluk

In het heel vroege voorjaar zag ik overal in Vlissingen een mij onbekend plantje groeien. Bij de bioscoop soms hele plakken. Het plantje bleek “Slaapkamergeluk” te heten. Een ontsnapte kamerplant, die ook wel als bodembedekker werd gebruikt. Er kwamen toen nog een paar vorstnachten over heen en was het afgelopen met het slaapkamergeluk.

Gehoornde klaverzuring

Voor al in de Badhuisstraat en Aagje Dekenstraat zag ik tegen de huismuren een mooi plantje met bloemen als gele sterretjes. Het bleek gehoornde klaverzuring te zijn. Een berucht onkruid ik had er nog nooit van gehoord. Een goede derde is muurpeper. Nu al uitgebloeid. Het stond zelfs op de Boulevard.

Muurpeper op de boulevard

In sommige straten in Vlissingen staan tegen de huizen stokrozen. Een mooi plaatje. De onkruid bestrijdingsdienst van de Gemeente Vlissingen laat de stokrozen dan ook ongemoeid.

Ik kwam natuurlijk nog veel meer planten tegen in de stad, zoals kaasjeskruid, diverse soorten ereprijs, made-liefjes, te veel om op te noemen. Bijna elk plantje van moestuin of gazon groeit wel ergens in de stad. Toch wil ik er nog een paar noemen. Vooral op de Boulevard kwam ik postelein tegen.

Postelein

Stokrozen

Tegen de kademuren van de Koopmanshaven, waar de loodsboten aanmeren groeien hele bossen zeevenkel. Zeevenkel is vrij zeldzaam en een zoutminnende plant. De plant groeit op rotsachtige kusten en in Zeeland vindt men zeevenkel tussen de basaltstenen van de zeedijken van de Oosterschelde en Westerschelde. Soms ook langs vloedmerken.

Zeevenkel

Op het braakliggend stuk grond, waar eens het nieuwe Hotel Britannia zal verrijzen ontdekte ik rood guichelheil. Het plantje heeft scharlaken rode bloemen. In het Engels heet hij The Scarlet Pimpernel.

Rood guichelheil

Ik heb nu alleen in Vlissingen rond gekeken, maar in Middelburg is nog veel meer te zien. Middelburg is beroemd om zijn stadsflora.

Ik citeer: “Door de zuidwestelijke ligging met relatief veel zonneschijn, een hoge gemiddelde jaartemperatuur en zachte winters is Middelburg een bolwerk van zuidelijke soorten.

De stadsflora van Middelburg behoort tot de rijkste van de Lage Landen”.

Vooraf over de Pijpstraat is men lyrisch. Men vond er o.a. walstroleeuwenbek, spoorbloem en gele helmbloem.

Ik wilde daar eens gaan kijken, maar ik ben niet zo goed bekend in Middelburg en kon de Pijpstraat eerst niet vinden. Maar toen begon het keihard te regenen en ben ik gauw weer naar Vlissingen terug gefietst

Een nieuwe rubriek: Op onderzoek!

Ik denk dat vele IVN-leden wel eens iets tegen komen waarvan ze denken: “Hoe zit dat nou?”. Eenmaal thuisgekomen bellen ze een vriendin op, trekken de kast leeg met alle naslagwerken of struinen het web af voor het antwoord op die vraag hoe dat nou precies zit met dat plantje, beestje of gebied.

In de nieuwe rubriek willen we graag de verworven kennis delen met de andere leden. De complexiteit van de vraag maakt niet uit. Beginner of goeroe, beiden leren elke dag! We hopen dat met deze rubriek meer leden hun kennis delen via ons blad.

Dus als je op onderzoek bent gegaan voor de bladluis in je achtertuin of dat je hebt gestort op een plantje wat het laksteeltje bleek te zijn; we horen graag over jullie zoektocht en eventuele ontdekkingen!

Zoals gewoonlijk kun je vragen, artikelen en foto's mailen naar opdehoogte-walcheren@ivn.nl

De linde, zo gewoon en toch zo bijzonder

Henk Sijsenaar

Natuurgidsen van IVN (ook die van Walcheren) vertellen graag bijzonderheden van de linde. Nou ja, de linde? Er zijn nogal wat soorten en ondersoorten, maar alle behoren ze tot de familie Tilia.

Als ik het juist heb zijn bij ons de Hollandse linde, de zomer- of grootbladige linde en de winter- of kleinbladige linde het meest voorkomend.

De Hollandse linde (*Tilia europaea*) is een kruising van de andere twee maar heeft zelf ook enkele ondersoorten, cultivars zoals de zwarte linde. Deze linde heeft wel zaden, maar ze zijn onvruchtbaar in tegenstelling tot die van de Zomer en winterlindes.

Dat betekent dat vermeerdering van de Hollandse lindes alleen door wortelopslag en vegetatief mogelijk is. *Tilia* is overigens afgeleid van het Griekse *ptilon* en verwijst naar de gevleugelde bloemen.

De aanleiding voor mijn verhaal is dat ik dit jaar weer deel neem aan de Middeleeuwse festijnen die museum Terra Maris jaarlijks in de zomermaanden organiseert. Dit jaar trad ik op het festijn op als eenvoudige, soms in zichzelf gekeerde, monnik; ik stond op een gegeven moment in gedachten verzonken te kijken naar de vele lindes in de landschapstuin.

Het valt op dat de kroon zo mooi gevormd is, als de linde zonder ingrepen groot wordt dan is de kroon een perfecte hartvorm, weliswaar ondersteboven.

Lindeboom

Ook de bladeren zijn hartvormig. Die vorm heeft bij geliefden een bijzondere betekenis. Niet zo vreemd als je bedenkt dat de Germanen de linde hebben gewijd aan de godin Freya, godin van vruchtbaarheid, gerechtigheid en liefde.

Linden, spiegelend in een Middelburgse singel

Op een mooie warme zomeravond kan het zomaar gebeuren dat je tijdens een wandeling verzeild raakt in een werkelijke lindelaan en verrast wordt door heerlijke honingzoete geuren.

De linde bloeit in juni en soms ook nog in juli, waardoor de insecten, met name hommels en bijen, er in zwermen aan het werk gaan om de bloemen te bestuiven.

Op diezelfde mooie warme zomeravond zijn ook de bladluizen flink aan het werk; hun uitscheiding heeft zo'n prettig, honingachtig karakter waarvan je auto of je fiets als je ze er onder parkeert zo'n extra beschermingslaagje krijgt. Mieren zijn er overigens wel weer dol op.

Ik las dat het kan voorkomen dat vanwege de aantrekkingskracht van de lindes er teveel hommels en bijen op af komen waardoor er voedselschaarste ontstaat. Zeker bij later bloeiende lindes. Vooral de relatief zware hommels gebruiken kennelijk meer energie dan de nectar oplevert waardoor ze kunnen verhongeren en het loodje leggen. Ik heb het zelf echter nog nooit geconstateerd.

Lindeblaadjes

Klaprozen, erg talrijk dit jaar

Johan Antheunisse

Het was zeker opvallend; er waren overal klaprozen te zien. Ook opvallend vind ik de naam: klaprozen. Waar komt die toch vandaan? Het schijnt wanneer je een geopende bloem als een (papieren) zakje dichtvouwt, op je hand legt en vervolgens daar een klap op geeft, het een soort van knaleffect geeft. Ik heb het al vaak uitprobeerde, maar nooit meer dan het geluid van in je handen klappen waargenomen. Het enige knaleffect is de kleur.

De bloembladen zijn flinterdun en teer en zodoende niet erg geschikt om op een vaasje te zetten. Maar over het algemeen zijn het wel doorzetters. De rode klaprozen hebben grote overlappende bloembladen en de stengels en bladeren zijn sterk behaard. Het is een echte pionier, wat wil zeggen: zodra er wat in de grond gerommeld wordt, de zaden binnen de kortste keren ontwikkelen, want ze stellen niet veel eisen aan de grond. Klaprozen zijn ook grondherstellers en bevorderen dat er ook weer andere planten kunnen groeien. Ze noemen de zaden ook wel lichtkiemers en hoeven dus eigenlijk niet afgedekt te worden met grond om te ontkiemen.

Klaproos

Het talrijke voorkomen dit jaar zou kunnen komen door de droogte van de afgelopen jaren. Heel wat planten hebben het toen door de hitte in de bermen af laten weten en hierdoor kwam er plaats vrij voor de klaprozen.

Zaadje grote klaproos

Dit zaad kan jaren in ruste in de grond doorbrengen en op een geschikt moment onder goede omstandigheden tot ontwikkeling komen. Door hun kleur zijn ze wel erg aantrekkelijk, maar voor vlinders gaat dat niet op. Ze bezitten geen nectar en dat is voor vlinders de brandstof om zich te onderhouden. Al vele eeuwen lang is het een gewaardeerd kruid, doordat de zaden een slaapbevorderende werking hebben. De zaden werden fijn gemalen en met honing gemengd en zo verkreeg je een slaapmiddel met dubbele werking.

Donzige klaproos

In de stad hebben klaprozen het ook goed naar hun zin. Je ziet ze dan ook steeds meer. De grote klaproos is echt een aandachtstrekker. Deze komt voor langs allerlei muurkanten en in straatvoegen. Opvallend is dat voor de bloei de bloemknoppen naar beneden hangen aan lange stelen. Verder is deze plant helemaal behaard.

Zaadje donzige klaproos

Een nieuwkomer is de donzige klaproos die de laatste jaren steeds talrijker voorkomt. Ze houden van zonnige muurgevels die ze soms helemaal oranje opfleuren. De bladeren zijn rondom donzig behaard.

Schijnpapaver

Zaadje schijnpapaver

Op de vorige pagina zien jullie een papaver die meer in de schaduw groeit en de laatste van het stel: de schijnpapaver. Vooral nauwe straatjes en beschaduwde hofjes zijn favoriet bij deze plant. Je ziet ze dan ook vaak samen met muurleeuwenbek en de gele helmblom. De bloemkleur is geel, ze bezitten ook geel melksap en de kleur van de bladeren is een beetje blauwgroen.

Ze bezitten allemaal na de bloei een soort kokertje met een eigen manier van zaadverspreiding. Dit gebeurt meestal door de wind of door aanraking. Een kokertje kan wel meer dan 150 zaadjes bevatten.

Klaprozen maken de omgeving nog mooier en geven kleur aan de stad.

Erop of Eronder: Bodemdieren- dagen 24 september t/m 6 oktober 2021

Heleen Mols

Veel mensen kennen wel de jaarlijks terugkerende tuinvogeltelling en er zijn ook tellingen voor o.a. de vlinders en bijen. Maar de minder bekende en soms onbeminde, echter toch zeer belangrijke en onmisbare dieren onder onze voeten, vragen ook dit jaar al weer voor de 7e keer om onze aandacht.

In de week van 24 september t/m 6 oktober (ja, de week van dierendag) wordt eenieder opgeroepen om eens even de tijd te nemen om door de knieën te zakken: ga eens lekker in de grond wroeten, bloempotten omkeren, rommelhoekjes bestuderen om zo te kijken hoe het met het belangrijke bodemleven is gesteld. Dat kan in eigen tuin, maar ook in het park of op een schoolplein bijv.

Een gezonde bodem is de basis, letterlijk de voedingsbodem onder de samenleving. Hoe de mens de bodem bewerkt, onderhoudt en gebruikt, heeft een groot effect op het kleine leven aldaar.

Het thema van de bodemdierendagen is dit jaar: Erop of Eronder. Op de website www.bodemdierendagen.nl kun je allerlei informatie terugvinden, zoekkaarten downloaden en je waarnemingen doorgeven.

Ook kun je er tips vinden voor een bodemvriendelijke tuin en het gratis boekje Ondersteboven aanvragen: een leuk en interessant boekje over allerlei bijzondere bodemdieren. Als je als groep of schoolklas wilt meedoen, kun je je ook aanmelden en daarvoor het doe-mee-pakketje ontvangen.

Daarnaast staan er op de website van het IVN veel weetjes en kan er o.a. het digitale Bodemdieren Doeboek gedownload worden.

Kortom: er valt een heleboel te doen en te leren rondom het leven onder onze voeten. En, ik hoop dat we in de volgende Op de Hoogte, allemaal foto's te zien gaan krijgen van IVN'ers die op hun knieën over het gras kruipen, met een vergrootglas of loepstootje, op zoek naar deze een beetje vergeten groep van dieren.

Misschien kunnen we er een fotowedstrijd van maken?? Alvast veel succes gewenst!
Heleen

www.ivn.nl/onder-het-maaiveld/nieuws/bodemdierendagen-2021
www.bodemdierendagen.nl
(Als er vragen of suggesties zijn rondom de bodemdierendagen, laat het ons weten op activiteiten@ivnwalcheren.nl)

Op onderzoek! - Die bruine naaktslakken

Arjen Faasse

Je kent dat misschien wel: het heeft rijkelijk geregend en je komt in het donker thuis. Je loopt een stukje naar de voordeur en dan hoor je dat o zo bekende geluid vanonder je schoen: “Krak!”. Het is weer zover, de grote slakken-trektocht. Dat betekent voor mijn burens weer een dansvoorstelling in de vorm van een vrije interpretatie van het Zwanenmeer terwijl ik op mijn tenen een weg probeer te banen langs de slakken naar de voordeur.

Maar mijn vraag gaat niet over de tuinslakken, maar over de naaktslakken in m'n tuin. Regelmatig zie ik van die bruine rakkers van een centimeter of 15 in m'n tuin, maar af en toe ook hele dikke vette broertjes en zusjes. Dus ik dacht: zijn dat nu verschillende soorten, of niet? Een jonge en een oude?

Wat blijkt nou? Die tuinslakken hebben een mooi huisje waar ze zich in terug trekken als ze gestoord worden. De naaktslakken proberen dat ook met man en macht, maar zonder huisje op hun rug komen ze niet veel verder dan een hele dikke variant van henzelf. Het is dus gewoon dezelfde soort slak!

Maar wat voor soort dan? Nou, degene die ik in m'n tuin heb, is de gewone wegslak. Bruin, naakt, je ziet hem overal. Of hoe ons aller vriend Linnaeus hem noemt: *Arion rufus*. Tijdens mijn kleine zoektocht ben ik erachter gekomen dat ook een slak allerlei organen heeft. Je versimpelt het organisme al snel tot een slijmerig sliertje, maar ook onze Rufus heeft een long, een maag, nieren etc.

Lang geleden (een jaar of 10) dacht ik dat een voorvader van Rufus in mijn tuin gepikt was door een vogel in m'n toenmalige tuin. Dus als troost gaf ik hem een pompoen-blaadje, waar Oude Rufus wel raad mee wist. Wegslakken eten namelijk minstens 50% van hun lichaamsgewicht per dag. Echt een schrokop dus. En waar gaat dat allemaal heen? Uiteraard naar de anus, maar alle in- en uitgangen zitten voor het gemak allemaal aan de voorkant. Ik heb jarenlang gedacht dat ik Oude Rufus een blaadje had gegeven, omdat ik medelijden had met zijn anus na een kort onderzoek op internet. Dit blijkt gelukkig niet zo te zijn. Hij en zij -- de wegslak is tweeslachtig -- was helemaal niet zielig. Het gat wat ik zag was noch een wond van een vogel noch een anus, maar een ademgat achterop de rug (schild) van de glimlachende Oude Rufientje.

Er gaat een wereld voor je open als je een echte slakken-fan (ookwel slijmbal) bent. Er zijn zo'n 65.000 soorten slakken wereldwijd. Dus je kunt je lol op! En als je op het land uitgezocht bent, dan kun je altijd nog het water in!

De gewone wegslak oftewel *arion rufus*.

Dagpauwoog - *Aglais io*

Irene Maréchal

Het koele en natte voorjaar dit jaar zorgde voor goed groeiweer voor planten. Dat – op zijn beurt – zorgde voor veel en vers voedsel voor rupsen. En meer rupsen zorgen voor meer vlinders. Genieten is het codewoord.

Vlinders zijn – net als andere insecten – koudbloedig en hebben daarom de warmte van de zon nodig. Anders dan mensen zijn ze niet altijd 37° Celsius, maar is hun temperatuur afhankelijk van hun omgeving. Pas wanneer hun lichaamstemperatuur 20 graden (of nog beter 30 graden) is, kunnen ze vliegen. Daarom zie je ze vaak op beschutte plekje's zitten met hun vleugels gespreid, de warmte van de zon opvangen. Mijn eerste ontmoeting met de dagpauwoog dit jaar was op 18 april terwijl deze zich opwarmde in de zon op een zanderig plekje.

Daarna bleef deze vlinder – als imago dan, een volwassen insect na metamorfose – voor mij een tijdje uit het zicht tot de tweede helft van juli. Op een van onze wandeltochtjes zagen we namelijk een brandnetel vol met zwarte rupsen die zich tegoed deed aan deze plant. Het bleken rupsen van de dagpauwoogvlinder te zijn. Reden om eens in de boeken te duiken...

Dagpauwoog, doet zich tegoed aan nectar

Habitat

Dagpauwogen kom je vooral tegen in ruige graslanden, bloemrijke randen van bos- en heidegebieden, dijken, parken en tuinen. De meeste vlinders worden gevonden in droge graslanden.

Zodra de eerste vlinders in februari uit hun winterslaap zijn gekomen doen ze zich tegoed aan de nectar van de eerste voorjaarsbloeiers zoals sleedoorn, klein hoefblad en paardenbloem.

Hoe meer nectarplanten, hoe meer vlinders er tegelijkertijd kunnen leven. In het najaar zijn akkerdistel, koninginnenkruid en vlinderstruik favoriete nectarplanten.

Dagpauwoog, warmt zich op in de zon.

Winterslaap?

Net als sommige andere dieren gaat de dagpauwoog als imago in winterslaap. Andere dagvlinders zoals de kleine vos, gehakkelde aurelia en de citroenvlinder doen dit ook. Je vindt ze dan bijvoorbeeld tussen struikgewas (bijvoorbeeld klimop), in holle bomen of in koele en vochtige gebouwen. De winter in Nederland is voor vlinders namelijk een barre tijd. Het is koud en er zijn geen bloeiende planten die voor nectar (voedsel) zorgen. Ze moeten een manier vinden om deze tijd door te komen en de dagpauwoog doet dit door in winterslaap te gaan.

Hierbij zetten ze hun stofwisseling in ruststand, halen vocht uit hun lichaam en vormen een soort antivries waardoor ze goed kunnen overleven van temperaturen tot wel -20° Celsius. Kou is dus geen probleem, maar warmte wel! Soms komt zo'n overwinteraar per ongeluk in je huis terecht en ontwaakt. Mocht je 's winters verrast worden op een mooie vlinder in je woning, zet deze dan buiten bijvoorbeeld onder een afdakje of een holle boom (met weinig spinnenwebben). Op deze manier verliest de vlinder zo weinig mogelijk kostbare energie.

Andere vlinders lossen dit probleem op een andere manier op. Veel vlinders overwinteren als ei (dikkopjes, slee-
doornpage), rups (bruin- en oranje zandoogje) of pop
(klein- en groot koolwitje, oranjetipje). Ook zijn er vlin-
ders die naar warmere oorden trekken (distelvlinder of de
atalanta).

Atalanta - Vanessa atalanta

Territorium, bevruchting en waardplant

Mannetjes bakenen een territorium van enkele tientallen meters – vaak met een markant punt hierin zoals een grote struik – af en maken passerende vrouwtjes het hof. Andere mannetjes worden weggejaagd. De meeste territoria houden echter niet lang stand en wisselen vaak dagelijks van eigenaar.

Zodra het vrouwtje bevrucht is gaat ze op zoek naar een geschikte waardplant. In het geval van de dagpauwoog is dit de brandnetel. De enige plant waar de rups zich mee voedt. Ook andere vlinders zoals het landkaartje, de kleine vos, de atalanta en de gehakkelde aurelia zijn voor hun voortbestaan afhankelijk van deze plant. Deze brandnetel staat dan ook nog het liefst op een vochtige plaats – deels in de schaduw – aan de rand van bossen, velden of dicht bij de waterkant. Zodra ze met haar orgaantje in haar pootjes – waarmee ze uiterst goed suikers kan proeven – een geschikte brandnetel heeft gevonden, zet ze haar eitjes af onder het blad of op de stengel. In totaal zet ze zo'n 800 – 1.000 eitjes af in onsamenhangende groepjes variërend van 50 tot enkele honderden per groepje. De eitjes zijn groen van kleur, ovaal, enkele mm lang en hebben opstaande randen. Na enkele weken komen de eitjes uit.

Rups van de dagpauwoog, let op de verschillende gekleurde poten

Groepje rupsen van de dagpauwoog

Rups en verpopping

Zodra de rupsen zijn uitgekomen spinnen de rupsen enkele bladeren met de klieren uit hun kop bij elkaar. Dit spinsel dient als nestje waarin ze als groep leven. Meestal bevindt dit nestje zich bovenaan op de plant en is goed zichtbaar. Verder willen de rupsen maar één ding en dat is het eten van brandnetelblaadjes. Op die manier komen ze aan voldoende energie en gewicht om van rups naar pop naar vlinder te transformeren. Zodra de betreffende brandnetel is kaal gegeten, verhuizen ze naar een andere plant – het liefst met jonge, sappige blaadjes – en maken opnieuw een spinsel. Oudere rupsen leven meer solitair.

De rups groeit en groeit, maar de huid groeit niet mee en daarom vervelt de rups enige malen. In het geval van de dagpauwoog is dat vier keer. Zodra de rups volgroeid is – hij is dan ongeveer vier cm groot – verpopt hij (meestal op de waardplant, soms ook erbuiten). Binnenin de pop verandert de rups langzaam in een prachtige vlinder. Het popstadium duurt één tot twee weken.

De rupsen van de dagpauwoog zijn diepzwart van kleur en hebben kleine, witte, ronde stippen. Ook hebben ze rijen zwarte stekels op hun rug en flanken die zijn vertakt in kleine haartjes. Deze stekels bieden een goede bescherming tegen predatoren. Aan de voorzijde drie paar heeft de rups zwarte poten (dit worden later de werkelijke poten aan het borststuk van de vlinder). Voortbeweging vindt echter vooral plaats d.m.v. de buikpoten – die geelbruin van kleur zijn – in het midden van hun lichaam. Deze pseudopoten trekken het lichaam naar voren. Achteraan bevinden zich nog een paar geelbruine poten die het lichaam naar voren duwen. Deze laatste 2 groepen poten worden propoten genoemd en verdwijnen bij de verpopping.

Imago en mimicry

De vlinder van de dagpauwoog is een opvallende verschijning. Dit komt door de spanwijdte van zo'n 50 – 60 mm, maar vooral door de karakteristieke oogvlek op de bovenkant van iedere vleugel. Het is een zeer goede imitatie van een zoogdieroog. Een blauw oog met een licht oogrand en een zwarte pupil en een licht asymmetrische vlekje (zo lijkt het op de glinstering in echte ogen). Deze vlekken-tekening doet enigszins denken aan de veren van een pauw. Vandaar ook de Engelse benaming peacock, dat pauw betekent. Het plotseling tonen van deze oogvlekken is heel efficiënt om predatoren af te schrikken. Een andere theorie is dat vlinders met deze nepogen de aandacht afleiden van de meeste kwetsbare delen, nl. de kop en borststuk. Deze theorie lijkt gestaafd door waarnemingen van bijvoorbeeld zandoogjes met een hap uit de (achter)vleugel.

Dagpauwoog, onderkant vleugels, de schubben van de vleugels zijn goed zichtbaar

De onderzijde van de vleugels biedt juist een goede camouflage door de donkerbruin tot zwarte kleur. Als de vlinder de vleugels gesloten heeft, lijkt het net een verdord blad.

Oranje zandoogje - *Pyronia tithonus*

Mimicry, het nabootsen van een andere soort, kom je in de natuur vaker tegen. Zowel bij dieren als insecten. Een bekend voorbeeld mimicry is de geel-zwarte tekening bij de rups van de sint-jacobsvlinder. Hierbij geeft deze rups aan dat hij giftig en dus oneetbaar is. Andere insecten maken juist geluid van geluiden of geurstoffen om te misleiden.

Leuke weetjes

De dagpauwoog behoort tot de zogenaamde 'schoenlappers'. Als de vleugels gesloten zijn zie je een ietwat gevlekt patroon dat doet denken aan een opgelapte schoen. Kenmerkend voor deze familie is dat de voorste poten worden alleen nog maar gebruikt om zichzelf te poetsen. Bij het zitten en lopen worden alleen de achterste twee paar poten gebruikt.

De vroegere Latijnse naam van de dagpauwoog 'Inachis io', verwijst naar de dochter van Inachus, één van de oude riviergoden van de Griekse rivier Inachus. De nieuwe Latijnse naam 'Aglais io' is afgeleid van het Griekse woord voor pracht, aglaia.

Wetenschappelijk onderzoek heeft aangetoond dat dagpauwogen tijdens zonnige, koele lentedagen molshopen opzoeken om te zonnen. Deze molshopen warmen sneller op dan de omliggende vegetatie. Om efficiënt warmte op te vangen, richt de vlinder zich perfect naar de zon toe. Zo is het borststuk van de vlinder snel opgewarmd zodat hij kan vliegen.

Maakgrijsgroener.nl

Arjen Faasse

Biodiversiteit is super belangrijk. Des te hoger de biodiversiteit, des te sterker is het ecosysteem. Ik ga hier nu niet uitwijden over de theoretische kant. Maar ik wil wel een leuke site met jullie delen.

Soms is het lastig om te verzinnen wat je zelf kan doen om de biodiversiteit in je omgeving te verbeteren in meer of mindere mate. Op de website van maakgrijsgroener.nl kun je heel simpel aangeven wat ongeveer jouw situatie is (wel of geen tuin, alleen of samen aan de slag). En vervolgens krijg je een lijstje te zien op de website van allerlei leuke dingen die je kunt doen. Je kunt de lijst ook naar jezelf laten mailen om later nog eens te kijken wat er allemaal tussen staat.

Ik heb hem zelf ook ingevuld en kreeg 33 ideeën in m'n mailbox. Sommige dingen zijn simpel, sommige ideeën omvatten wat meer. Maar het is sowieso een kijkje waard op de site, want de natuur is zelfs in het digitale kanaal doorgedrongen met de bloemen, mieren en bijen. Ik was in ieder geval blij verrast door de lijst met ideeën om te gaan doen!

Sint-jacobsvlinder - *Tyria jacobaeae*

Prins Bernhard Cultuurfonds Prijs 2021

In juni werden wij en Jelle de Jong, de directeur van IVN, in het bijzonder toen hij voor een interview werd gevraagd, maar eenmaal daar te horen kreeg dat IVN de Prins Bernhard Cultuurfonds Prijs 2021 zal ontvangen dit jaar. Volgens de jury van de prijs heeft IVN in coronatijd, waarin de natuur voor veel mensen een belangrijke positie innam, haar meerwaarde bewezen. Aan de prijs is een bedrag verbonden van € 150.000,- De prijs zal op 16 november tijdens een feestelijke ceremonie worden uitgereikt.

Jelle liet live op NOS Radio 1 weten 'ontroerd' te zijn met de oeuverprijs, die een beloning is voor bijzondere en langdurige inzet voor cultuur of natuur. 'Dit is geweldig, echt ontzettend bijzonder en een mooie erkenning voor het werk dat we doen', aldus De Jong. 'De mens kan niet zonder de natuur. Gelukkig dringt dat besef steeds meer door.'

Deze prijs was niet mogelijk geweest door al het werk van de gidsen en vrijwilligers ook in onze afdeling, dus hartelijk dank wederom voor jullie inzet. Hopelijk kunnen we in de komende jaren nóg meer mensen meenemen in de natuur en laten ontdekken hoe mooi ze is!

Op avontuur in de Schotsman

Arjen Faasse

Ik wil eventjes met jullie delen dat ik onlangs voor het eerst door de Schotsman en Oranjezon gewandeld ben. Oranjezon was in 3 woorden: FAN TAS TISCH! Elk kwartier ben je weer in een andere biotoop lijkt het wel. Met als kers op de taart het andere avontuur zoals je hebt kunnen lezen in het voorwoord. Maar bij de Schotsman – niets dan lof voor de schoonheid van de padjes en vlinders (voorheen nog nooit de sint-jansvlinder en icarusblauwtje gezien)–, blijft er toch een gedachte steken. Of prikken, of jeuken.. Want daar waar het thema de eerste helft van de wandeling vol verwondering over de schoonheid van de natuur was, onderging het thema ook een metamorfose zoals de vlinders, maar hier veranderde het thema in een horrorfilm. Ik werd nage-
noeg geheel lek geprikt door vliegachtige beesten!

En ook nog brutaal, hè! Ik wapper bescheiden met m’n arm. “Hey Vlieg, ik weet niet waar je allemaal hebt gezeten, maar het zal vermoedelijk niet fris zijn, en daarnaast kriebel je”. Dit veranderde al vrij snel naar “Hey stiekeme nepvlieg, ik heb je nu echt wel door hoor. Ga eventjes iemand anders prikken. Een koe ofzo, die er hopelijk niks van merkt”. Niet geheel verrassend escaleerde dit al snel tot “Gore schijtronker(sorry strontvlieg, *no offense*), STOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOOPPPPPPP!” terwijl ik al armenslingerend door de Schotsman rende.

Nu ben ik al getipt dat het heel misschien een steekvlieg zou kunnen zijn geweest. Het was een vlieg even “dik” als een normale huis-tuin-en-keuken-vlieg, maar dan misschien wel anderhalf (tot 2?) keer zo lang. De vleugels lagen ook parallel aan het lijfje, niet in een V zoals bij gewone vliegen. Als iemand de steekvlieg-plaag op de Schotsman kan beamen, of een andere soort kan aandra-
gen dan hou ik me aanbevelen.

Een onschuldige, slurpende vlieg. Foto is gemaakt door Jeike Lammers zoals vele andere insectenfoto's in dit nummer

Inhoud:

Algemeen

- 02 Redactioneel
  - Bij de voorpagina
  - Aan de editie werkten mee
  - Colofon
- 03 Bestuur en Werkgroepen
  - Even een update over de excursies/activiteiten

Activiteiten:

- 04 Schone Rivieren Expeditie langs de Westerschelde bij Fort Rammekens
  - Wandelingen in Ter Hooge
  - Activiteiten - actuele info online
- 05 Paddenstoelenexcursie in de Manteling
  - Andere activiteiten in het kort
- 06 Vertel het IVN-verhaal
  - Stadsplanten van Middelburg
  - Ontdek de Walcherse natuur op de fiets
  - Online klimaatcursus in het najaar
- 07 Natuurgidsenopleiding 2022-2023 IVN Walcheren

Duurzaamheid en klimaat

- 08 Groene linten
- 09 Klimaatrapport Verenigde Naties
  - Meerbomen.nu

Artikelen en ander nieuws

- 10 Slanke aardster: nieuw voor Zeeland
- 11 Fototip: Compositie
- 12 Stadsflora in Vlissingen
- 13 Een nieuwe rubriek: Op onderzoek!
- 14 De linde, zo gewoon en toch zo bijzonder
- 15 Klaprozen, erg talrijk dit jaar
- 17 Erop of Eronder: Bodemdierendagen 24 september t/m 6 oktober 2021
- 18 Op onderzoek! - Die bruine naaktslakken
- 19 Dagpauwoog - Aglais io
- 22 Maakgrijsgroener.nl
  - Prins Bernhard Cultuurfonds Prijs 2021
- 23 Op avontuur in de Schotsman

